

Як у Львові ДОСЯГЛИ «Гармонії сфер» одним проектом

Лариса МАРЧУК

Український диригент Мирон ЮСИПОВИЧ на сцені Львівського Національного театру опери та балету імені Соломії Крушельницької здійснив мистецький проект «Гармонія сфер».

Це – унікальна вистава музично-живописного театру, аналогів якої поки що немає.

Він об'єднав у величне дійство одночасно і музику, і живопис, і світло. Адже мистецьке кредо цього оперно-симфонічного диригента – робити класичну музику доступною для людей, які вважають, що, не маючи відповідної підготовки, вони не розуміють опери чи симфонії, а тому не поспішають до театру.

66

– Маєстро, що означають ваші слова на іменному сайті: «Оперна й класична музика – це не є чимось елітарним. Це – для всіх»?

– Я вважаю, що в наш час треба позбуватися стереотипів у багатьох сферах і в подачі класичної музики зокрема. Бо саме через це надто багато людей сьогодні переконані, що не готові сприймати класичну музику, не розуміють опери через брак смаку чи естетичного виховання. А причиною, насправді, є формальне поверхове виконання музичних творів. Класична музика – субстанція досконала і передбачає досконалість під час її відтворення. Вона дає нам можливість відчути свій духовний стан ще тут, на землі. Тоді сила класичної музики проявиться ось у чому: **що частіше ви чуєте її, то краще вона звучить. Що більше ви знаєте про неї, то більше вона вам подобається.** Сюрприз і несподіваність не є тими найвагомішими аргументами, які приводять більшість із нас на концерти класичної музики та оперні вистави. Навпаки, що більше ми знаємо, чого очікувати, – то більше зможемо насолодитися оперою або концертом.

– Ваш новий проект «Гармонія сфер» – це пошук нових форм подачі класичної музики?

– І не тільки це. Звичайно, у кожну справу має бути закладено мету чи ідею. Для чого, для кого ти робиш? Що ти прагнеш донести до глядачів? Мене давно захопила сценографія худож-

Доссе

Мирон ЮСИПОВИЧ здобував музичну освіту у Львівській консерваторії – гра на скрипці й фортепіано, хорове й симфонічне диригування. Два роки стажувався в театрі ім. Кірова (Маріїнському) у Санкт-Петербурзі під керівництвом Юрія Темірканова. З 1982 року працює диригентом у Львівському Національному театрі опери й балету. Протягом 1994–1996 років був головним диригентом театру, а 1998–2002 – художнім керівником та головним диригентом.

З 2002 року Мирон Юсіпович – головний диригент Симфонічного оркестру K&K Philharmoniker Австрійської агенції Da Capo Musikmarketing GmbH, а з 2004-го – також керує хором K&K Opernchor цієї ж агенції.

Мирон Юсіпович продиригував понад 50 опер, балетів, оперет. Був музичним керівником таких постановок, як «Аїда», «Набукко», «Травіата» Д. Верді, Реквієм Д. Верді, «Іоланта», «Євгеній Онегін» П. Чайковського, «Царська наречена» Н. Римського-Корсакова, «Лебедине озеро» П. Чайковського, «Ромео і Джульєтта» С. Прокоф'єва, «Сільська честь» П. Масканьї, «Паяци» Р. Леонкавалло, «Тоска» Д. Пуччіні...

Як диригент Львівського театру опери та балету Мирон Юсіпович здійснив низку успішних і резонансних у пресі турне: в Італії – 1996 рік, в Австрії й Німеччині – 2000–2002 роки, у Голландії – 2001 рік, Польщі – 2003, 2004 роки. Мирон Юсіпович виступає також як диригент-гастролер із симфонічними й камерними оркестрами. У його репертуарі більш як сто творів, виконаних з оркестрами в концертах і на фестивалях в Україні та за кордоном.

У 2005–2007 роках Мирон Юсіпович, працюючи як постійний запрошений диригент із оркестром Львівської філармонії, виконував серед інших творів і Симфонію № 3 Л. Бетховена; Симфонію № 4 П. Чайковського; Симфонію № 5 Г. Малера; Симфонії № 8 і № 15 Д. Шостаковича.

Як диригент-гастролер Мирон Юсіпович також не раз виступав з оркестрами в оперних театрах Російської Федерації (Маріїнський – у Санкт-Петербурзі, 1985, 1986, 1994 роки), у Пермі, Владикавказі (Північна Осетія), Молдови (Кишинев), України (Київ, Одеса), Канади (1997, 1998, 2001 роки).

ника Євгена Лисика. Коли в перші роки своєї роботи в театрі я ознайомився з творами Євгена Лисика, зокрема з його монументальними театральними полотнами, то швидше відчув, ніж зрозумів: він не просто театральний художник і то не просто театральний живописець. За розмітанням не лише форм-засобів утілення, а найперше за розмахом ідеї, глибиною змісту і якимось постійним прагненням уселенської величі й узагальнення цей майстер вочевидь виходив за тісні для нього рамки художника театру.

Треба визнати, це дуже часто ставало проблемою для режисерів-постановників, артистів на сцені й навіть диригентів. Дорівнятися до Лисика, у творчості якого не було місця для банальних побутових цяцьок, – не завжди і не кожному до снаги. На мою думку, до висоти його космічних узагальнень, повноти чистоти розкриття вічних тем по-справжньому могла наблизитися лише найкраща глибока(!) музика рівня Ріхарда Вагнера. Як на мене, це дуже споріднені душі. Зрештою, Лисик і сам черпав свої ідеї, заряджався натхненням від такої музики. Це навело мене на думку, що й найкращі одухотворені полотна, і кращі зразки світової музики, по суті, народжуються з того самого зерна – духовного начала, яке проростає у звуках і баченні під певним кутом візії фарб. Художник змальовує щастя, а я граю щастя. Це є взаємовідкриття музики й живопису. Це може навіть називатися якимось новим жанром. Адже одну й ту саму емоцію одержує глядач і від того, що відчув завдяки музиці, і від того, що побачив на картині. Повноту думки, змісту цих творів кожний ретранслює через своє серце в гармонії сприйняття.

– Як ви добирали композиторів і твори, за яким принципом їх об'єднували?

– За тим самим, за яким працювали й працюють усі творчі особистості, – покликом душі. Мистецький проект «Гармонія сфер» складається з двох дій. Кращої ідеї, ніж та, що закладена в Біблії, людство ще не придумало. Триває одвічна боротьба Добра і Зла. Перемагає Любов, яка вказує нам істинну Дорогу Додому. Перша дія дає можливість глядачеві зануритись у внутрішній світ людини, коли вона поринає в море пристрастей, насолоди, розмітих спокус. Про що свідчать назви й добір творів композиторів: 1. **«Прихід»** – це Р. Вагнер, вступ до опери «Лоенгрін»; 2. **«Вакханалія»** – також Р. Вагнер, «Вакханалія» з опери «Тангейзер»; 3. **«Істина любові»** – А. Хачатурян, адажіо з балету «Спартак»; 4. **«Маятник життя»** – Б. Лятошинський, симфонія № 3, 2-га частина; 5. **«Марш марнославства»** – Г. Берліоз, Фантастична симфонія, 4-та частина. Звичайно, в добірці композиторів було прагнення наблизити ці імена

до глядача. Я люблю Лятошинського, Берліоза, а тому поставив собі запитання: чому наш глядач не сприймає симфонії? І це не його вина, а моя, бо, я, очевидно, не так виконую. І я спробував зробити все по-новому. Тому кожним твором намагався передати певне відчуття – пристрасті або агресії. Є таке слово «інсайд», що означає «всередині». Саме добір цієї музики має спонукати глядача до такої зустрічі із самим собою, внутрішнім, якого ми ховаємо від соціуму. Ідея, закладена в мелодії і живописі, торкається тонких струн душі кожного і творить у серці своє одкровення. А відтак під час виконання такої серйозної музики вже ніхто не сумує, ніхто не нудиться, бо кожний в такі хвилини (і це без спеціальної естетичної підготовки) інтуїтивно знає, що наразі має можливість почути дещо дуже важливе для себе, що наповнить і очистить його зсередини. Саме так побудована друга дія: 1. **«Темрява»** – це С. Прокоф'єв, Інтерлюдія з балету «Ромео і Джульєтта»; 2. **«Інвазія і катаклізм»** – Д. Шостакович, симфонія № 8, 3-тя частина; 3. **«Каяття і молитва»** – С. Барбер, адажіо зі струнного квартету № 3; 4. **«Прощання»** – С. Прокоф'єв, епілог із балету «Ромео і Джульєтта» 5. **«Добрий сон Землі»** – О. Респігі, зюма «Пінії Риму», 3-тя частина; 6. **«Дорога»** – також О. Респігі, симфонічна поема «Пінії Риму», 4-та частина.

Уся музика ілюструється живописними полотнами Євгена Лисика та його учнів, гідних послідовників – народних художників України Тадея Риндзака та Михайла Риндзака. Щоправда, на жодному полотні немає зображення людини. Хіба що на одному – обличчя Всесвіту до сценографії «Створення світу» Євгена Лисика. Однак увесь проект «Гармонія сфер» присвячено Людині, яка у тривалій і постійній боротьбі із собою, зі своїми спокусами, випробуваннями несе свій хрест і набуває гідності, чесності, та все-таки знаходить шлях до свого первозданного Дому Творця Неба й Землі.

– Вам удалося об'єднати музику й живопис, тож з огляду на те, що ви пишете і видаєте вірші, можливо, маєте намір написати поезію до цього проекту?

– У поезії я не професіонал і те, що пишу, має радше соціальний характер. Висока музика потребує високого слова. Мої ж вірші – це можливість висловити власну і громадянську позицію та передати стан душі як рефлексії через якийсь музичний твір.

– Чи дозволите вибрати з ваших збірок два-три вірші на тему «Гармонія сфер»?

– Звичайно, це буде навіть цікаво й доречно.

– Дякую за приємну розмову.

– І вам спасибі за розуміння моего задуму.

Борис ЛЯТОШИНСЬКИЙ **«Сад Джульєтти»**

Любов і смерть цю казку народили,
Чи ж є ще щось справжніше
на землі?!
В тривогах сусти живе
буденність сіра,
До старості у ній –
лиш хрест можна нести.
Тверезості років –
чогось не вистачає...
Вже й успіхів – каскад!..
Чогось – це прагнеш ти...
І все у мене є! Шкаю я... Джульєтту,
І прагнеш ти в мені –
Ромео віднайти.

67

Михайло ГАЙКА **«Вальс-фантазія»**

Легкі тремтливі «па»,
Мелодій павутиння
І відблиск давніх бра,
Що згасли вже давно.

Виблискує паркет,
Знов сяють десь колони,
І зруйнувати їх –
Нікому не дано.

В вологості очей –
печаль і розуміння,
Безжалісно-стрімкий
Дав темп Маестро-Час.

По різних їх світах
Переплелись дороги.
Лиш смуток дивний цей
У серці не погас.

Той неповторний Вальс!
Солодка ностальгія, –
У Вічність полетить –
Не буде забуття!
У пристрастних цих «па» –
Чиясь солодка мрія.
Чистий кохання плід –
Предивне це дитя.

Якби ж то тільки **про любов...**

Якби ж то тільки про любов...
Співать хотілося?! Та знов –
Упертий розум проганяє
Гармоній світлих мить, й ламає
Душі порив! І світоч гасне,
І всіх щасливих і нещасних
Час розставляє по місцях.

Десь пристрасті знов закиплять!
Сон пропаде: «Що ж буде далі?!»
«Вже все було!.. – мудрець сказав, –
А це – лише виток спіралі».